

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ
V LJUBLJANI IN MARIBORU
LETNA NAROČNINA 15 DIN

Dr. Ivan Pregelj:

Jugoslovanska himna.

*Bože silni, Bože sveti,
rodu pazi pravde pot!
Daj v svobodi zlati vneti
slavnih dedov, slavni rod!
Ti ga vodi, blagoslovi,
za te lil je svojo kri!
Ti mu slave vek obnovi
za stoletja sužnjih dni!*

*Bože silni blagoslovi
zemljo bratov in sestra!
Ti za veke nam obnovi
slavo združenih meja!
Brani pokoj zemlji mirni
čuvaj domovini rast!
Ti razmnoži narod verni
nam za slavo, sebi v čast!*

Desetletnica osvobojenja.

Na pobudo Prosvetne zveze so se izvršile lepe slovesnosti 27. in 28. okt. t. l., ko je slovenski narod praznoval prvo desetletnico samostojnosti. Vse prireditve so izpadle v občo zadovoljnost in so vzbudile znova narodno zavest in zavest državnosti, katere nam Slovencem še veliko manjka. Najvidnejši dokaz, kako malo se tega dejstva zavedajo naši gospodarski krogi, je dejstvo, da so na Češkem denarni zavodi ob tej priliki dali za socialne in kulturne namene do 100.000.000 Din. Pri nas se ni niti ena gospodarska institucija ob tej slovesni priliki spomnila svoje narodne zavednosti. Nimamo še narodne galerije, ne še akademije znanosti, univerza še nima lastnega doma, Krekova visoka šola je še v zraku.

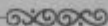
Ponosni smo pa na našo mladino iz orlovskih vrst, katera je s svečano akademijo ob tej priliki pokazala znova, kako lepo pojmuje ona delo za narod. Nedeljski sprevod je tako rekoč predramil zaspano Ljubljano, slovesna služba božja, posvetitev Kristusu Kralju, zahvalna pesem, vse je vdihnilo navzočim svečanega razpoloženja.

Manifestacijsko zborovanje v veliki dvorani Uniona je potrdilo, da se člani naših organizacij zavedajo važnosti 29. oktobra 1918. leta. Trije govorniki, vsi trije člani prve narodne vlade v Ljubljani, so v svojih govorih odkrivali dragocene spomine — resnice, dejstva, grajena po možeh iz kat. krogov. Tako je poročal dr. Breje o deklaracijskem gibanju, dr. Vl. Ravnihar o osvobojenju in g. vitez Pogačnik o prvi narodni vladi. Zborovanje je vodil predsednik oblast. odbora dr. M. Natlačen. Ker so

se govori govorili pred mikrofonom, so ob tem trenutku utripala sreca stotisočim Slovencev, ki bivajo bodisi na slovenski ali tuji zemlji. Manifestacijo sta zaključila brzjava, poslana Nj. Vel. kralju in g. min. predsedniku dr. Ant. Korošču.

Popoldanska prireditve: Slovesna otvoritev Radio-oddajne postaje je zopet napolnila unionsko dvorano. Odlični gostje so s svojo udeležbo pokazali, kakega pomena je radio za širjenje sodobne kulture. Saj pa je to edina institucija, ki je bila krščena ob prvi desetletnici osvobojenja. Slovesnosti se je udeležil primas Poljske g. kardinal Hlond, dalje 12 delegatov poljske pevske zveze s svojim predsednikom, kat. škof iz Plovdiva, zastopnik češkoslovaškega konzula, odposlanec kraljeve vlade Žika Pavlovič, ki je v imenu ministra pošte slovesno otvoril postajo. V imenu slovenskega naroda se je za to institucijo zahvalil dr. Natlačen v zbranih besedah, ko je orisal praznik slovesnih besede in poslal končno pozdrave vsem Slovencem, kjerkoli bivajo pod božjim solncem.

Koncert Pevske zveze je bil nad vse veličasten. Kdor je videl to množico naših pevcev in pevk, kateri so prihiteli od blizu in daleč, da sodelujejo, ko gre ob taki slovesnosti slovenska pesem v širni svet. V pesmih se je zrcalila slovesnost, slišal si pa tudi tople pozdrave bratom^o ob Zili, Soči in Dravi. Vsa čast našim pevskim zborom, vse priznanje društvenim pevovodjem! Tako je potekel dan slovesnosti, katere pričajo o delavnosti naših društev in nudijo novih pobud za nadaljnje delo.

XXXI. občni zbor Prosvetne zveze.

Dne 29. oktobra t. l. se je vršil XXXI. redni občni zbor po običajnem dnevnem redu. Občni zbor je otvoril predsednik dr. Jakob Mohorič, pozdravil navzoče delegate 78 po številu. V svojem nagovoru je omenil važnejše

dogodke o delovanju Prosvetne zveze tekom leta. Omenja zlasti Radio Ljubljana, pomen dobre knjige in listov, končno se zahvali vsem dobrotnikom za podporo. Nato poda tajnik Zor tajniško poročilo.

Tajniško poročilo na XXXI. občnem zboru.

Občni zbor naj danes nudi pregled dela Prosvetne zveze od 1. oktobra 1927 do 15. oktobra 1928. Prosvetna zveza ima avtonomne zveze in odseke, kateri pomagajo vršiti vsestransko kulturno poslanstvo med slovenskim narodom. — Pevska zveza vodi pevske odseke. Slovenska krščanska ženska zveza je voditeljica ženskih odsekov in se kaj lepo razvija. Ljudski oder pomaga podeželskim odrom v vseh vprašanih glede dramatičnih predstav. Sveta Vojška vrši prevažno delo protialkoholnega gibanja med ljudstvom. V preteklem letu se je poživela Slovenska straža, katere naloga je zbuditi v naših vrstah nacionalno zavest, zlasti pa gojiti stike Slovencev na Koroškem in Primorskem. Osnoval se je dalje v preteklem letu kinoodsek, katerega pomen se čimdalje bolj čuti. In končno smo osnovali Radioodsek, kateri je že začel v celoti poslovati. V glavnem odboru in v teh zvezah ter odsekih deluje skupno 74 odbornikov in odbornic, nesebično in požrtvovalno delajo v prospeh in dvig naše prosvete.

V matični knjigi Prosvetne zveze je vpisanih 224 prosvetnih društev iz ljubljanske oblasti. Na novo se je torej ustanovilo v preteklem letu 8 društev. Pristopilo pa je k Prosvetni zvezi 30 društev sv. Barbare iz Nemčije, 4 društva iz Holandije in 6 društev iz Francije. Tudi 18 slovenskih ženskih društev iz Westfalije se je priključilo Prosvetni zvezi. Naša prosvetna družina šteje torej 282 društev s 14.335 člani, med temi 8262 moških in 7073 ženskih. Člansvo se je pomnožilo vsled omenjenega razloga za 2140.

Delovanje odbora je bilo v preteklih letih zelo živahno. Imeli smo 34 sej, štiri sestanke in več pogovorov. Seje so bile sklepčne, sklepi so se izvršili. Opravilni zapisnik izkazuje 7336 dopisov, in sicer 4548 došlih, 2688 odposlanih. Poleg tega je pisarna odposlala še 11.770 okrožnic in letakov, ter izvršila vse upravne posle Vestnika prosvetnih zvez, Pevca in Mentorja.

Kronika Prosvetne zveze beleži v l. 1927./28. sledeče prireditve: V Ljubljani sami je priredila 23 prosvetnih večerov z raznovrstnimi predavanji, glasbenimi in recitacijskimi točkami. Številna udeležba 5629 je potrdila, da se tudi meščanski sloji zanimajo za sodobno kulturno vprašanje. Velika Unionska dvorana je bila napolnjena pri teh večerih. Priredila je dva jezikovna tečaja. Pouka se je udeležilo v 126 urah 1265 oseb. Da bi dvignila in spopolnila dramatično umetnost med našimi društvi, je priredila režiserski in maskerski tečaj, katerega se je udeležilo 36 članov in članic. Po svojem delegatu se je udeležila stoletnice srbske matice v Novem Sadu dne 28. in 29. decembra. Na tem sestanku je Prosvetna zveza stopila v stik s Srbsko matico, kakor tudi s Prosvetno zvezo v Sarajevu. Vršili so se prvi pogovori, kako osnovati Prosvetno zvezo za vso državo. Dne 23. in 24. apr. se je udeležila prevažnega sestanka mednarodne ustanovitve katoliške filmske centrale v Hagu. Dne 18. maja je imela zveza prijetno nalogo, da je aranžirala proslavo, katera pa je bila le skromna zahvala našemu vldiku dr. Ant. Bonaventuri Jegliču ob priliki, ko je praznoval 80 letni jubilej dela in trpljenja v blagor vernikov ljubljanske škofije. 31 organizacij se je udeležilo proslave s svojimi zastavami. Na slavnostni akademiji so naše organizacije napolnile veliko Unionsko dvorano.

Prosvetna zveza ima nalogo tudi dvigati versko kulturo med ljudstvom. Vsled tega je aranžirala troje potovanj in romanj v inozemstvo. Prvo se je vršilo od 10. do 23. aprila romanje v Lurd in Paraillemonial. 64 oseb se je udeležilo tega potovanja. Ponesli so s seboj slovensko zastavo in zlato knjigo, ter jo položili na oltar Kristusu Kralju v Paraillemonialu. Drugo potovanje je bilo od 2. do 16. julija. Na tem potu so obiskali izletniki poleg Lurda, Liseaux, Pariz in München. Drugega potovanja se je udeležilo 54 oseb, med temi sama inteligenca. Tretja romarska pot je vodila naše izletnike v Kevelar, kjer se je vršil katoliški shod slovenskih izseljencev v Nemčiji in Ho-

landiji. Potovanje je trajalo od 10. do 19. julija. To potovanje pa je bilo velike važnosti zaradi naših izseljencev, s katerimi je Prosvetna zveza, zlasti v preteklem letu stopila v tesne stike. Posledica tega je bila, da je Prosvetna zveza organizirala nabavo knjig, listov, not, pesmaric za naše izseljence v inozemstvu. V Nemčijo pošilja Prosvetna zveza 48 društvom liste: Vestnik, Domo-ljub, Bogoljub, publikacije Mohorjeve družbe. Polovico naročnine plačajo društva, ostalo polovico pa plača Prosvetna. Prav tako pošilja te liste v Francijo, Holandijo in Belgijo. 48 društvom so poslali vse poslovne knjige. 15. aprila je bilo poslanih več zabojev pesmaric in not za pevske in tamburaške zборе, ter za godbo v Holandiji. Julija meseca so poslali okrog 300 knjig tem novim društvom na Holandsko. 30. septembra smo na prošnjo g. Kastelica odposlali zabojev knjig v Aumetz v Lotaringijo. V te svrhe je Prosvetna zveza žrtvovala do 30.000 Din. Na njen poziv je 154 društev protestiralo proti preganjanju katoličanov v Mehiki. Sprejete resolucije so se poslale potom škof. ordinariata na nunciature v Belgrad.

S pomočjo Ženske zveze, s podporo Oblastnega odbora, Mestnega magistrata in Oblastnega odbora iz Maribora smo izpeljali počitniško bivanje 254 otrokom slovenskih delavcev, ki bivajo že dolgo vrsto let v Nemčiji. Težko so ti otroci čakali trenutka, ko so zagledali deželo svojih očetov. S solzami v očeh se je ta mladina poslavljalja od nas koncem avgusta in 13. septembra. Prosvetna zveza je aranžirala tudi ob tej priliki razne izlete za vse spremljevalce, ki so pripeljali našo mladino iz tujine. Vsled tega imamo tudi živahne zveze z njihovimi kulturnimi organizacijami in prelepe institucije smo si ogledali v Hambornu, Gladbecku in v Essenu. Položili smo dalje venec na grob prvega organizatorja med našimi izseljenci, župnika Kösterja.

Udeležila se je deputacija Prosvetne zveze tudi desetletnice proboja solunske fronte v Belgradu.

Pri svojem delovanju na versko-prosvetnem socialnem polju se je posluževala Prosvetna zveza sledečih sredstev: širila je zlasti dobro knjigo med slovensko ljudstvo, agitirala za Mohorjevo družbo, širila katoliško časopisje, sama izdajala liste in publikacije. Ustanavljala knjižnice in vodila osrednje knjižnice v Ljubljani. Poleg knjige in časopisja se je posluževala modernejših pripomočkov, to so zlasti slike, diapositivi in filmi. S pomočjo teh sredstev je priredila 669 skioptičnih predavanj, 176 filmskih predavanj in 128 navadnih predavanj. Tečajev je priredila po deželi v preteklem letu 16. Skupno je izposodila 21.635 diapositivov in 176 filmov. Ker je slika postala prevažno sredstvo za širjenje kulture, zlasti odkar je zavojeval svet film, zato je osnovala poseben kinoodsek. Zastopniki 18 narodov so se 25. aprila v Hagu izjavili, da preti največja nevarnost katoliškemu življu po slabem nemoralnem filmu. Da bi se obvarovali interesi vere in morale, zato je kongres osnoval mednarodno katoliško filmsko centralo. Naša organizacija je takoj vstopila v to centralo. Doma pa smo osnovali kinoodsek in 7. maja se je osnoval odbor, kateri je v osmih sejah obravnaval, kako našim podeželskim kinom dobaviti dobre filme. Imamo nekaj filmov v zalogi, nekaj je naročenih. Ljudska posojilnica je kupila Prosvetni zvezi velefilm »Papež in Vatikan« za 12.000 lir, za kar se ji Prosvetna zveza na tem mestu najiskrenejše zahvaljuje. Za bodočo sezijo si je kinoodsek nadel nalogo, da preskrbi vsak mesec po dva dobra filma našim kinopodjetjem po deželi. Dalje imamo v programu, da osnujemo v Ljubljani prosvetni kino, kjer bi se proizvajali dobri katoliški filmi.

Radio odsek.

Kakor hitro je Prosvetna zveza zvedela, da bo Slovenija dobila Radio oddajno postajo, je napela vse sile, da bi ta oddajna postaja služila res v prosvetne namene našega naroda. Zavedala se je, kolike važnosti je ta moderna napra-

va za naše ljudstvo po deželi. S pomočjo naših poslancev in s pomočjo visokih dostojanstvenikov, ki so naklonjeni naši prosvetni organizaciji, je Prosvetna zveza prejela oddajno postajo v Domžalah v najem za 15 let. Ker pa postaja rabi kapitala za obratovanje, in ker je bilo treba na lastne stroške zgraditi studijsko dvorano in vse naprave, zato se je 3. marca t. l. osnoval odsek Radio-Ljubljana. Odsek je razdeljen v tri dele. V komercialnem odseku so zastopani denarni zavodi 8 po številu, kateri so dali posojilo po 100.000 Din, da je bilo mogoče zgraditi studij in prevzeti postajo v obrat. Ta odsek si je izvolil eksekutivo štirih članov, katere predsednik je preds. Prosv. zveze in tajnik, tajnik Prosv. zveze. Ta eksekutiva je imela 13 sej, širši komercialni odbor pa tri seje. Za zgradbo studija in opreme se je porabilo nad 200.000 Din. Osnovali smo dalje pod okriljem tega odseka trgovino in pa delavnico radio aparatov. V to svrhu smo osnovali zadružno z o. z., deleže je prevzel Radio-Ljubljana. Tehnično vodstvo postaje v Domžalah in studija v Ljubljani je prevzel vseučil. prof. Osana. Trgovino in delavnico vodi gospod Bizjak pod posebnim vodstvom, kateremu načeljuje ravnatelj Gogala. Sezidali smo paviljon ob Miklošičevi cesti skupno s K. T. D. Za program Radio-postaje se je osnoval posebni prosvetni odsek, katerega predsednik je prosvetni šef g. dr. Capuder. Člani tega odseka so prevzeli razne referate, tako je v odseku zastopan časnikarski referent g. Martelanc, glasbeni referent dr. Dolinar, mladinsko-šolski dr. Capuder, zabavni prof. Mlakar, literarni dr. Vodnik, prosvetni tajnik Zor. Odsek je imel 5 sej, na katerih so se položile smernice, katerih naj se drži Radio-Ljubljana. Temelj kulturnim programom tvori Ljudska univerza. Bogatejši in številnejši narodi severne Evrope so osnovali v zadnjih letih več ljudskih univerz. Prosvetna zveza je vsako leto na občnem zboru poudarila, da je njen cilj Krekova visoka šola v Ljubljani, kjer bi se vzgajali voditelji našega socialnega, prosvetnega in združno-

gospodarskega življenja. Do realizacije tega cilja nismo dospeli, vendar se nam je posrečilo, da letos uresničimo vsaj del naše želje. Ljudska univerza bo potom Radia priredila 360 predavanj, kateri tvorijo zaključno celoto. Razdeljena so ta predavanja v štiri oddelke. 1. Kako skrbimo za svoje telo. 2. Kako spoznavamo in obvladamo naravo. 3. Človek kot duševno bitje. 4. Duhovne dobrine človeštva. V okviru teh predavanj pridejo na vrsto vse stroke, katere bo 30 predavateljev poljubno obravnavalo in podalo v studiju. Z literarnimi predavanji bo skušala spraviti v stik naše pesnike in pisatelje z ljudstvom. Z jezikovnimi tečajmi bo ustregla marsikateri družini, katere otroci ne morejo obiskovati srednjih šol, da bi se naučili tujih jezikov, s pravljicami in smešnicami hoče buditi med mladino zanimanje za naše narodno blago in obvarovati bisere pozabljenosti. Radio-Ljubljana bo spajala v moderno duhovno občestvo nevidno sicer in tajinstveno, združeno vse prijatelje doma in na tujem. Zlasti rojaki v bližini in daljni tujini bodo deležni toplih žarkov, katerim bo prosvetni in glasbeni program ogreval dušo, ki hrepeni po objemu ljube matere domovine. Estetsko bo širila prosveto z glasbenim programom, pevske in glasbene umetnosti. Zavedamo se, da naš program ni in ne more biti v doglednem času tako obširen in tako bogat, kakor je bogat program naše sosedne postaje n. pr. na Dunaju, kjer ima postaja 298.000 abonentov in kasira letno težke milijone. Naša postaja je in bo gotovo še nekaj mesecev deficitna. Toda prepričani smo, če bodo vsi sloji vršili svojo nalogo, da bo kljub temu, da ima naša postaja najmanjši teritorij, vendar le dosegla zeleno vejico. Kulturni pomen radio-postaje se spozna že iz nje-nega dosedanjega dela. Dnevno posluša postajo 3000 abonentov in gotovo še vsaj toliko poslušalcev. Priredili smo doslej 56 predavanj, 44 ur je bilo jezikovnih tečajev, 5 šaljivih predavanj, 13 recitacij, 6 pripovedovanj pravljic, štirje dramski nastopi, 5 prenosov iz opere, 11 prenosov koncertov, 7 cerkvenih kon-

certov, dalje 41 orkestralnih in godbenih, 35 pevskih. Postaja se dnevno čuje 1100 km. Poročila iz Carigrada, Tunisa, iz Oceana, dalje iz Hamburga, iz Danzinga in iz rusko-poljske meje pričajo, da se čuje ime Radio-Ljubljana, lahko rečemo po vsej Evropi. Programe priobčujemo v 6 tuzemskih in 7 inozemskih listih. Slovenski narod je s to kulturno institucijo nastopil pot v širni svet. Brez dvoma je poleg slovenske univerze naš Radio najvažnejša kulturna institucija, potom katere bo šla slovenska beseda preko mej tja do naših bratov, ki so razkropljeni po svetu. Svet se manjša in krči, razdalje minevajo, meje ne morejo ovirati eterskim valovom pot, kateri so hitrejši, kakor človeška misel in spaja danes narode v eno bratsko človečansko družino.

Društva:

O podrobnem delu ostalih podzvez bodo poročali posamezni referenti. Naj pa podam v kratkem še poročilo o delovanju naših društev po deželi. Življenje v društvih je bilo tudi v preteklem letu precej živahno in je pričalo o pridni delavnosti krajevnih faktorjev. Društveni odbori so imeli skupaj 1134 sej, 482 rednih in 62 izrednih občnih zborov. Podrobno delo se vrši po raznih odsekih, katerih je 422. Odlikovali so se zlasti pevski in dramatični odseki. Tako so n. pr. dramatični odseki priredili 795 gledal. predstav, med temi nekaj Shakespearskih in takih, katerih rabijo že precej rutiniranih igralcev. Predstave so se vršile na 260 odrih. Ni čuda, da se je letos tajnik angl. Penkluba iz Londona intenzivno zanimal za naše ljudske odre, jih obiskal in od Prosvetne zveze prejel več slik odrov in posameznih scen, ter statistične podatke o naših ljudskih odrih. Društva so dalje priredila 45 materinskih dni, 18 Cirilmetodijskih prireditev, 84 misijon-skih prireditev ter kakor sem že omenil 669 skioptičnih predavanj pred 85.000 poslušalci. Pevski odseki so priredili 107 koncertov, raznih prireditev je bilo 145, tu so mišljeni predvsem Miklavževi in Silvestrovi večeri, skupno je bilo 58

društvenih izletov. Lastne društvene domove ima 68 prosvetnih društev ter 192 lastnih dvoran, 84 je društvenih zastav, 54 društvenih skioptikon, 7 kinoaparatorov. V preteklem letu so bili trije prosvetni dnevi in dve prosvetni razstavi na Viču in v Kamniku, kjer se je izvršila okrožna prosvetna razstava v večjem obsegu. Viško društvo in kamniško okrožje je s svojimi razstavami na najbolj jasen način dokumentiralo prosvetno delo v svojem območju. Za zabavo je skrbelo dalje v društvih 13 godbnih pihal, 41 tamburaških zborov in 10 orkestrrov. Izposojevalnica skioptičnih slik se je spopolnila z novimi serijami diapositivov. Preskrbela je 18 društvom skioptične aparate in trem društvom kinoaparate. - Razpisala je 10.000 Din nagrade za ljudsko igro in založila knjigo Zgodovina kat. gibanja med Slovenci, katera v kratkem izide.

Naše razmerje do ostalih katoliških organizacij je prijateljsko. Orlovska zveza in Orliška zveza pridno vzgajata in izobrazujeta mladino, katera potem, ko dovrši štiri in dvajseto leto, vstopa v prosvetna društva, in tvori tamkaj izučen kader odbornikov in odbornic. Zveza se je udeleževala sej kulturnega sveta in vse storila, da bi se ideje katoliške akcije po naših organizacijah čimbolj razširile. Vstopila je dalje v stik s Češko-slovaško matico, s hrvaškim narodnim Savezom, Srbsko matico, Prosvetnim savezom v Sarajevu. Zelo prijateljske zveze jo vežejo z Maison de la Bonne Presse v Parizu in s Volksvereinom v München Gladbachu. Da je mogla vršiti to ogromno delo, se ima predvsem zahvaliti starim in novim dobrotnikom, med temi zlasti Oblastnemu odboru v Ljubljani, Jugoslovanskemu klubu v Belgradu ter vsem našim denarnim zavodom, kateri so s svojimi podporami omogočili to delo. Prosvetna zveza je danes tako obširna kulturna institucija, da zaposluje dnevno 30 nastavljenecv. Ako bo pridiralo zanimanje za prosvetno socialno in versko delo tudi v bodoče v vse kroge, potem smemo upati, da se bo končno le uresničila, dolgo zaželena ideja Krekove visoke šole v Ljubljani.

BLAGAJNIKOVO POROČILO.

Čast mi je podati v 31. letu obstanka Prosvetne zveze splošen pregled o gospodarskih in denarnih prilikah v preteklem društvenem letu.

Gospodarske strani Prosvetne zveze ne moremo smatrati ravno neugodnim, in dasi se borimo z neprestanimi težkočami, je vendarle mnogo sigurnih znakov, da se bodo z intenzivnim sodelovanjem vseh prosvetnih društev gospodarske strani Prosvetne zveze četudi z velikimi žrtvami popolnoma normalizirale.

Ne bom na tem mestu kritiziral ona društva, ki napram Prosvetni zvezi ne izvršujejo svojih dolžnosti s plačevanjem članarine, Vestnike itd., moram pa naglasiti, da so dohodki iz članarine, izposojevalnih knjižnic in aparatov poleg nesigurne številke naših podpornikov edini dohodki s katerimi vzdržujemo velik aparat Prosvetne zveze. Ne smete gledati naše premoženje v visokih številkah našega prometa, ki je letos dosegel višino 2 in pol milijona dinarjev, te številke le površno ilustrirajo veličino našega prosvetnega dela, naše premoženje pa je zavest, da smo storili na prosvetnem polju zopet velik korak naprej.

Poglejmo si torej sedaj račun bilance po stanju 15. oktobra 1928.

Aktiva:

1. in 2. postavka nam izkazujeta naše razpoložljivo premoženje in sicer v blagajni 44.430:66 ter v Poštni hranilnici 3.585:29 Din.

3. postavka izkazuje naše dolžnike v znesku Din 26.659:40.

4. Knjižnica Din 126.042:72 in se je pomnožila za Din 50.585:83.

5. Inventar Din 124.346:28 se je pomnožil za ca Din 50.000.

6. Vrednostni papirji so ostali isti kakor prejšnja leta in izkazujejo boni 70 Din in deleži društvene nabavne zadruge 500 Din, skupaj 570 Din.

7. Blagovno zalogo smo pomnožili na 55.400 Din.

Pasiva:

1. Prenos iz leta 1926-27 319.750 Din 51 p.

2. Naši upniki 3.650 Din.

Nadaljnje postavke izkazujejo različne rezervne fondе, in sicer fond za razpis najboljše ljudske igre 20.000 Din, izseljeniški fond 7.891 Din 50 p, iz katerega črpajo podporo naši izseljenci v Nemčiji in na Holandskem, nadalje rezervni fond potovalnega odseka 9.023 dinarjev 59 p, ki služi za kritje primanjkljajev skupnih potovanj in romanj (Lurd, Višarje itd.) in končno še rezervni fond blagovne zaloge, ki služi za nakup aparatov, filmov, diapozitivov itd., da moremo našim društvom nuditi zopet novih pripomočkov za prosvetno in izobraževalno delo. Zadnja pasivna postavka so kavcije v znesku 1.000 Din in sicer je ta znesek pri nas samo deponiran za kritje posojenih diapozitivov društvom izven naše Prosvetne zveze. V svrhu lažjega pregleda o napredovanju blagajniškega prometa, v katerem se najlepše vidi tudi naše prosvetno delo imate v naslednjem podano tabelo o gibanju tega prometa od leta 1921-22 do 1927-28 to je zadnjih 7 let, odkar se je Prosvetna zveza reorganizirala. V zadnjem letu smo napravili precejšen skok od enega na dva in pol milijona dinarjev.

Obrnimo sedaj drugo stran: Račun zgube in dobička po stanju 15. X. 1928.

V breme:

1. Upravni stroški: plače in nagrade Din 52.860:64. Najemn. pisarne 3.060 Din. Pisarniške potrebščine Din 3.933:50. Znamke, kolki Din 10.290:52, tiskovine, upr. knjige Din 560:—, kurjava, razsvetljava Din 4.088:80, potnine 7.491 dinarjev 70 p, zavarov. premije 4.190 Din, carina 12.204:95, razni izdatki 5.979 dinarjev 75 p.

2. Obresti dolgov Din 431:83.

3. Zguba pri prirejanju tečajev 5.513 dinarjev 50 p.

4. Odpisi: od inventarja 50.000 Din, od knjižnice Din 47.145:07.

5. Orkester 28 Din.

6. Razni izdatki 2.292 Din.

V dobro:

1. Članarina 8.755 Din.

2. Dohodki iz izposojevalnic: iz

knjižnice Din 38.291.44, aparati, filmi, diapozitivi Din 19.913.—.

3. Dohodki prosvetnih večerov 8.469 dinarjev 50 p.

4. Obresti naloženega denarja 1.836 dinarjev 54 p.

5. Račun Vestnika Din 2.978.78.

6. Podpore: Izredno so nam bili naklonjeni naši podporniki in tako smo dosegli tudi v tem oziru rekordno število 129.000 Din podpor, za kar gre vsem darovalcem posebna zahvala z upanjem, da nam bodo ostali tudi v bodoče naklonjeni. Brez teh podpor bi naše delo na prosvetnem polju niti od daleč ne rodiło onih uspehov, kakor jih izkazuje sedaj.

7. Dohodki Radio večerov 793 Din.

POROČILO O KNJIŽNICI.

Velja od 1. okt. 1927 do 1. okt. 1928.

Številke o osrednji knjižnici v Ljubljani kažejo, da smo napredovali tudi letos, tako glede pomnožitve knjižnične zaloge kakor glede obiskov in izposojil.

V številkah bi se poročilo glasilo sledeče:

Od lanskega leta se je pomnožila knjižnica za 1104 knjige (lani za 782) in šteje sedaj (t. j. 1. okt. 1928) 7004 knjige (lani 5900), pomnožila se je torej vsak izposojilni dan okroglo za 4 knjige. Prirastek znaša pri slovenskih knjigah 423, nemških 603, hrvatskih 76, drugih 2.

Izposojevanje se je vršilo vsak delavnik dopoldne (9—12) in popoldne (2—7) in kaže, da se je izposodilo 11.794 slovenskih, 12.467 nemških, 1892 hrvatskih, 98 italijanskih, 73 francoskih, 20 čeških in 25 ruskih knjig, skupno torej 26.369 ali poprečno 88 v 299 izposojilnih dneh. (Radi primerjanja navajam, da smo izposodili lansko leto 18.832 knjig.)

Zanimivo je, da je številka izposojenih nemških knjig večja kakor slovenskih in sicer za 673. Visoko število izposojenih nemških knjig gre v prvi vrsti na račun tistih lahkih, nemalokrat plehkkih romanov, ki jih posebno ženske tako rade bero. Težja nemška literatura daleč zaostaja, dočim moramo glede slovenskih knjig reči, da bero vsi

vse. O mladinskih, predvsem srednješolskih izposojevalcih je treba pripomniti, da se je pri njih že lani posebno pa letos pomnožilo zanimanje za nemško in še bolj za hrvatsko knjigo. Izposojevalci nemških knjig so sicer še bolj redki, glede hrvatskih knjig je pa mnogim skoro vseeno, ali jim daš v roke hrvatsko ali slovensko knjigo. Hrvatska knjiga postaja pri nas zelo važen faktor, nemška se bo obdržala, ali pa šla še precej nazaj.

Število izposojevalcev, ki so vsaj enkrat v preteklem letu obiskali knjižnico znaša 989, število obiskov pa 11.749. Zastopani so bili vsi stanovi, v prvi vrsti seveda uradništvo oz. njihove družine in dijaki, manj pa delavci. Mnogo se izposoja tudi na deželo takim, ki prihajajo v Ljubljano redno vsak dan ali pa vsaj v določenih obrokih.

Dežela.

Na vabilo Prosv. zveze je poslalo 140 društev z dežele poročilo o knjižnici; ta društva imajo vsega skupaj 48.360 knjig (lani 41.500), povprečno torej vsako društvo 345 knjig.

Toliko številke. Ljudska knjižnica, naj bo že Osrednja v Ljubljani ali vsaka društvena na deželi, pa ima še naloge, ki se ne dajo izraziti z nobenimi številkami. Pomen ljudskih knjižnic za narodno prosveto je ogromen, zato naj bi se društva ne strašile nobenih stroškov za izpolnitev svojih knjižnic. Žalibog pa ravno za knjige le premnogokrat ni denarja, tudi tam ne, kjer je vedno dovolj denarja za kake druge, manj pomembne društvene potrebščine. Naj bi se to nehalo in naj bi društva ničesar ne opuščala, kar bi utegnilo koristiti knjižnici. Zbirala naj bi denarna sredstva z izposojevalnino, s članarino, s čistimi dobički od raznih prireditve, s podporami, pri čemer opozarjam posebno na podpore občin v prid knjižnicam itd. Občine so dolžne podpirati knjižnice!

Zeleti je pa tudi stalnega stika med centralno in društvenimi knjižnicami, posebno glede razgovorov o nakupu novih knjig: Skrbno moramo paziti, da ne

zaidejo v naše knjižnice knjige, ki bi naravnost kvarno vplivale na ljudi.

Knjiga uči, vzgaja in zabava: vse to pa le do bra knjiga, slaba kvari in ji zato ni mesta v omarah naših knjižnic.

Poročilo

tehn. referenta za občni zbor Prosvetne zveze dne 29. oktobra 1928.

Tehnični odsek je bil v preteklem poslovnem letu precej zaposlen. Izdelali smo 14 načrtov za nove društvene domove in 4 načrte za društvene odre kakor tudi večje število načrtov za razne adaptacije in manjše prizidave društvenih domov. Izvršili smo načrte ter vodili dela pri zidavi lastnega studija Radijske oddajne postaje ob Bleiweisovi cesti ter prodajnega paviljona ob Miklošičevi cesti.

Ze lansko leto smo poročali, da smo si osnovali lastno delavnico, ki je oskrbovala za naša društva radijske aparate ter vršila poprave in tehnična dela pri skioptičnih in kinskih aparatih. To delavnico smo letos prenesli iz Akademskega doma v takocimenovano vilo »Cement«
poleg Akademskega doma. Iz prejšnjih skromnih početkov se je razvil že precej velik obrat, ki izdeluje in montira predvsem radijske aparate.

Poleg dela kot tehnični referent sem bil zaposlen predvsem s pripravami za radijsko oddajno postajo, dokler nismo dobili za to posebne osebj, vendar spadajo poročila o tem še v druge referate. Omenjam le še, da smo v zvezi z delavnico osnovali svojo lastno radijsko trgovino, ki ima predvsem ta namen, da oskrbi našim društvom in našim ljudem dobre radijske aparate pod najugodnejšimi pogoji ter da pritiska cene teh aparatov navzdol. V tem pogledu smo dosegli znatno znižanje cen. Prosimo vsa naša društva, da opozore vse one, ki se interesirajo za radio, na to našo trgovino. Upamo, da bo ta trgovina, če jo bodo naša društva podpirala, prinašala nekaj dohodkov, s katerimi bomo krili vsaj del velikih deficitov celotne Radijske postaje.

Ko se s tem vsled prezaposlenosti poslavljam od tehničnega referata P. Z.,

bi staval svoj predlog, da si P. Z. nastavi na to mesto plačanega tehnika. Delo z društv, domovi in drugo tehnično delo namreč tako raste, da ga bo težko izvrševati samo s prostovoljnim delom. Tako mesto pa je P. Z. zelo potrebno, da ustvarimo pri naših prosvetnih domovih gotov sistem ter da naša društva ne bodo v tem pogledu odvisna le od podjetnikov, ki prevzemajo gradbo. Pravtako zahteva vedno se množeče število projekcijskih aparatov in drugih naprav stalnega tehnika.

Pregledniško poročilo.

26. oktobra 1928 smo pregledali poslovne knjige Prosvetne zveze. Knjige so vodene v redu. Iz knjig in javnega delovanja v Prosvetni zvezi je razvidno, da ta kulturna institucija danes vrši veliko, globoko posegajoče, prevažno delo v prosep kršč. kulture slov. ljudstva, zlasti s prevzemom radio-postaje, da je časovnim razmeram dorastla in da gospodje, ki so se zbrali okrog nje, prav zadovoljivo vrše svoje delo! Predlagamo absolutorij s pohvalo vsem!

Jernej Hafner, l. r. Msgr. Viktor Steska,
l. r. Dr. Gregor Rožman, l. r.

Pevska zveza (poroča tajnik Pivek).

Pevska zveza se je tudi v tem poslovnem letu trudila širiti pravo pevsko izobrazbo med našim narodom. Priredila je v ta namen tri dobro obiskane pevske tečaje. Sedem pevskih okrožij je nastopilo s samostojnimi koncerti, ki so v vidno zadovoljstvo ljudstva izredno dobro uspeli. Ljubljansko pevsko okrožje je dne 15. avgusta t. l. z lepim nabožnim petjem pomagalo povzdigniti slovesnost blagoslovitve velikega zvona na Šmarni gori. Največja letošnja prireditve je bil delni zvezni koncert ob priliki slovesne otvoritve ljubljanske radioodajne postaje dne 28. okt. t. l. v veliki dvorani Uniona, kjer je nastopilo 800 pevcev in pevk.

Napredek je Pevska zveza letos pokazala s tem, da je začela organizirati podeželske godbene krožke. V ta namen je izdala dva zvezka dr. Čerinovih nabožnih kompozicij za godbo na pihala.

Za podeželske odre je izdala Pevska zveza dve spevoigri: »Rožmarin« in »Snubači«, katerih so se pevski odseki z veseljem poprijeli in z zadovoljstvom poslušalcev prednašali. Naš pevski odsek na Jesenicah je v tem sezijiškem letu kot prvi nastopil z slov. opereto »Smiljanac«.

Velik napredek je Pevska zveza pokazala s tem, da je izdala knjigo »Mera v slovenski narodni pesmi«, tozadevno svojevrstno v slovenski literaturi, izpod peresa zveznega pevovodja prof. Bajuka.

Zvezino glasilo »Pevec«, z glasbeno prilogo, ki ga Pevska zveza z velikimi gmotnimi žrtvami izdaja ima do 600 naročnikov, Zveza šteje danes 12 okrožij, katerih vsako obsega 6—10 pevskih krožkov. Vseh pevskih prireditev je bilo 107. Godb na pihala je 13; tamburaških zborov 41; orkestrov (godb na lok) 10.

Pevska zveza se svoji kulturni matici Prosvetni zvezi za brezplačno uporabo njenih prostorov, kakor za vso drugo blagohotno pomoč najiskrenejše zahvaljuje.

LJUDSKI ODER.

(Poroča Narte Velikonja.)

Delovanje Ljudskega odra je usmerjeno v dve strani: na eni strani je Ljudski oder nekaka centrala podeželskih odrov, na drugi strani pa je gledališče, društvo, ki v Ljubljani prireja predstave in gostuje tudi po deželi. Prvo svojo nalogo vrši Ljudski oder s tem, da podeželskim odrom izposojuje igre, garderobo, rekvizite, da zalaga in prevaja dramatična dela. Torišče udejstvovanja in izvrševanja druge naloge pa so deske odra v Ljudskem domu.

Če premotrimo Ljudski oder kot centralo slovenskih podeželskih odrov iste kulturne smeri, moramo ugotoviti, da je ta njegova naloga eminentne kulturne važnosti. Dejstvo namreč je, da naša prosvetna društva mnogo igrajo, da moremo v tem pogledu ugotoviti veliko kulturno gibanje, ki prosveto naroda dviga v vsakem oziru. Dejstvo pa je tudi, da so si ti odri avtomatično ustanovili svojo centralo v »Ljudskem odru«.

Tam povprašujejo po igrah, tam iščejo garderobe in rekvizite, tam dobe nasvetov glede svojega dramatičnega delovanja.

Na drugi strani pa imamo Ljudski oder kot gledališče, kot društvo igravcev-amaterjev, ki podajajo tako v Ljubljani, kakor tudi na deželi, najrazličnejša dramatična dela domača, tuja, zabavna, poučna, strogo literarna. Ta zgodovina Ljudskega odra vsebuje mnogo, premnogo lepih poglavij, poglavij, ki govore o neverjetni požrtvovalnosti, globoki kulturni zavesti in neumorni delavnosti teh amaterjev za povzdigo prosvete slovenskega ljudstva.

Če pogledamo delovanje Ljudskega odra s statistične strani, povedo dovolj naslednje vrstice: V poslovnem letu 1927-28 se je izposodila garderoba 143 strankam, iz knjižnice se je razposlalo 436 izvodov raznih iger, prirejena je bila vzorna razstava pod okriljem Prosvetne zveze na Ljubljanskem velesejmu, izvršilo se je več gostovanj po deželi. V zadnjih dveh sezonah so se med mnogimi drugimi igrale z uspehom sledeče igre: »Ljubezni in morja valovi«, »Hanice pot v nebesa«, »Pasijon«, »Zlatorog« itd. Če pomislimo, da vsako izmed navedenih del terja visoke režijske stroške (godba, note, priredba kulis itd.) in da je vpriporitev takih del že vnaprej riskantna, je razvidno, s kakšnimi naporji mora Ljudski oder to svoje delovanje ne le ohraniti na dosedanji višini, marveč ga še dvigniti in poglobiti. Vse to poslovanje je v lanski sezoni povzročilo 59.395 Din 58 p izdatkov, predstave, izposojevalnina iger in garderobe ter drugi dohodki pa so donesli 55.653 Din 44 p prejemkov. Vidimo, da je torej v finančnem pogledu deficit.

V letošnjem poslovnem letu ima Ljudski oder 23 članov, 9 članic, 17 kandidatov in 12 kandidatinj, skupaj 61 moči. Vse delovanje vodita glavni odbor (predsednik Narte Velikonja, tajnik Janez Lenček, odbornik Edvin Pleničar, blagajnik Franc Poženel, namestnik Janko Novak) in režiserski zbor (predsednik Ivan Pengov, odborniki Poženel, Gajeta, Vrančič, Novak). Prvi skrbi za

splošno upravo, dočim vodi režiserski zbor vse predstave, določa repertoar itd.

Za tekočo sezono ima Ljudski oder na programu naslednja dela: »Podobar« (Ganghofer), »Potopljeni zvon« (Hauptmann), »Pavel med Judi« (Werfel) ter še več drugih slovenskih in tujih del. Vsekakor bo velika noviteta in velik kamen preizkušnja »Pavel med Judi«, delo, ki zahteva izredne požrtvovalnosti, dolgoletnega in intenzivnega študija ter nadpovprečnih talentov. Omeniti je treba tudi, da je Ljudski oder v zadnjem času svojo garderobo zelo izpopolnil ter da se bo to izpopolnjevanje vršilo še naprej. Izpopolnjuje se tudi knjižnica z lastnim prevajanjem tujih del, z založništvom in nabavljanjem novitet.

SLOV. KRŠČANSKA ŽENSKA ZVEZA.

Slovenska krščanska ženska zveza z veseljem pozdravlja v letošnjem letu ustanovitev 3 novih samostojnih ženskih odsekov prosvetnih društev. To so odseki v Koroški Beli, v Radovljici in v Mostah.

V celoti šteje sedaj SKZZ 24 odsekov s 6533 članicami. Zvezo z odseki so vzdrževala predavanja, ki jih je zveza priredila v raznih krajih in pisma, ki smo jih poslale 266, sprejele pa 134. Zelimo, da bi se baš to delovanje osrednje organizacije naslednje leto razširilo.

Kot nekako jedro za delovanje naših edinic smo priporočale lansko leto dve točki: to je skrb za olepšavo cerkve in skrb za obolele članice. Z veseljem so vršile naše članice ti dve nalogi. Članice predsedstva so pa obiskale v več primerih obolele članice odsekov, ki so se nahajale v ljubljanski bolnici. Tudi za prihodnje leto obljublja predsedstvo, da bi obiskovalo vse obolele članice in njih ožje sorodnike, ki morajo iskati pomoči v ljubljanski bolnici.

SKZZ je priredila v lanskem letu tri kmetijsko-gospodinjke tečaje in sicer v Trzišču, v Kolovratu in v Selih pri Kamniku in tečaj za vkuhanje sadja in sočivja na Viču.

Posrečilo se nam je s pomočjo Poselske zveze ustanoviti zavetišče za de-

kleta, ki so brezposelna ali pridejo iskat službe v Ljubljano. Zavetišče se nahaja v Marijinem domu (vhod Kotnikova ulica 8) in je sprejelo dosedaj 750 deklet. Zavetišče je last Poselske zveze in ne dobiva nobene javne podpore. Dekleta plačujejo malenkostno pristojbino 3 Din za noč. Prizadevale smo si tudi, da bi ustanovile slično zavetišče v Belgradu in smemo z velikim veseljem pozdraviti dejstvo, da so se našle tam požrtvovalne dame in gospodje, ki so pred kratkim ustanovili ta prepotrebni zavod.

SKZZ sodeluje po svoji zastopnici v Rafaelovem društvu pri skrbi za naše izseljence in za naše rojake v tujini. Iz tega delovanja se je razvilo lepo uspelo počitniško bivanje otrok naših rojakov iz Westfalije v domovini. S pomočjo podpor Oblastnega odbora ljubljanske oblasti, ljubljanskega magistrata in Delavske zbornice smo pogostile 254 mladih gostov iz Westfalije ob prihodu v domovino. Naša zveza je vzdrževala s pomočjo omenjenih podpor 25 deklic v Lichtenthurnovem zavodu in 9 dečkov v Zavetišču sv. Jožefa v Trzišču skozi štiri oziroma 5 tednov. Otroci so bili prav zadovoljni in so se težko ločili od dosedaj nepoznane jim domovine.

Omenjam še drugo romanje na Sv. Višarje, ki se je vršilo letos 4. in 5. avgusta. Udeležilo se ga je 793 oseb.

Zveza je priredila v Ljubljani lepo uspeli materinski dan in je skrbela, da so se vršile proslave materinskega dne v naših edinicah.

SLOVENSKA STRAŽA.

V imenu vodstva Slovenske straže želim ugotoviti samo dvojno dejstvo.

Prvo: Položaj obmejnih Slovencev se je po našem osvobojenju neizmerno poslabšal. Predvojno trpljenje vsega našega naroda se je stolero in tisočero preneslo na naše usuznjene brate. Njih položaj je danes naravnost obupen.

Italijani so uničili že skoraj vse, kar je slovenskega. Naše nekdanje tako cvetoče šolstvo, je popolnoma izginilo: Stotisoč slovenskih otrok danes v šoli ne

čuje več slovenske besede, ker se vrši ves pouk od prvega razreda dalje v italijanskem jeziku. Z italijanskim jezikom vcepljajo našim slovenskim otrokom italijanski učitelji tudi preziranje če ne sovraštva, do slovenstva.

Vsako prosvetno delo je oblastno prepovedano. Vsa slovenska društva, čez 300 jih je bilo, so razpuščena. Naši fantje in dekleta se ne smejo udeleževati na prosvetnem polju, kakor je to naša slovenska maldina navajena. Vsako shajanje je onemogočeno. Telovadni nastopi, koncerti, gledališke predstave in veselice eksistirajo samo še v spominu. Pred kratkim so bili fantje in dekleta v bližini Gorice obsojeni na 6—12 mesecev zapora, samo ker so na cesti peli slovenske pesmi.

Zadružno zvezo so fašisti zasedli proti vsakemu pravu. Posojilnice in druge zadrage hočejo gospodarsko usuzniti, da bi jim pomagale pri raznarodovanju naših ljudi. To so ustanove, ki jih je ustvaril duh našega Kreka in njegovih tovarišev, duševna in materialna last našega naroda.

Deželno in občinsko avtonomijo so že davno pokopali. Mesta naših svobodnih županov zavzemajo podeštati, državni plačanci, same voljne kreature fašizma, ki pomagajo uničevati ljudsko posest in dušo.

Našega duhovnika so vrgli iz šole, zadnjo slovensko besedo je slišal otrok iz njegovih ust, tudi verski pouk v našem jeziku je Italiji nevaren.

Orio Vergani, fašistični časnikar, ki imenuje naš narod »taborišče brez zgodovine«, se zgraža nad duhovniki, »ki govorijo, pridigajo in molijo po slovensko«, nad tem, ker se je v Trstu pridigalo v našem jeziku in ker so bili v neki goriški cerkvi letos še celo postni

govori ter kliče Vatikan na pomoč proti slovenskim duhovnikom.

Ali se smemo mi Slovenci brez pridržka veseliti desete obletnice osvobojenja, dokler je polovica našega naroda v tako obupnem položaju?

Ugotovim še drugo dejstvo. Pred vojno smo Slovenski straži posvečali stokrat več pozornosti, ko njeno delovanje ni bilo z ozirom na položaj obmejnih krajev niti od daleč tako krvavo potrebno kot danes.

Italijani in Nemci, katerih je dvajset do petindvajsetkrat več kot nas, izdajajo letno težke milijone za svoje manjšine, ki imajo zanje številčno sorazmerno naravnost malenkosten pomen in katerih obstoj niti od daleč ni tako npravnostno utemeljen in upravičen kot obstoj naših manjšin.

Slovenska straža nujno potrebuje sredstev, da bo mogla obdelovati z dobro organizirano propagando našo in tujo javnost.

Dokler naša javnost nad usodo naših bratov samo sentimentalno zavija oči, nismo še ničesar storili. Potrebno je žrtev in gmotne podlage.

Dokler vse naše organizacije same ne čutijo dolžnosti, da vsaka po svojem delovanju vsako leto prinese svoj prispevek Slovenski straži, ne moremo govoriti o narodni zavednosti. Pokažimo, da se upamo tudi mi Slovenci ustvariti odločno in globoko izpeljano narodno gibanje. V vsaki vasici bi morali imeti za Slovensko stražo letno vsaj eno prireditev, predavanje, gledališko predstavo, koncert, veselico, akademijo ali kakorkoli že. Tako gibanje bi ne prineslo samo gmotnih uspehov, ampak bi tudi narodovo zavest v visoki meri dvignilo. — (Dalje v prihodnji številki.)

Vsebinska: Dr. Iv. Pregelj. Jugoslovanska himna. — Desetletnica osvobojenja. — XXXI. občni zbor Prosvetne zveze.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.